Międzynarodowe studia polityczne i kulturowe wobec wyzwań współczesności

pod redakcją Tomasza Domańskiego

Uniwersytet
ŁÓDZKI

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Wydział Studiów
Międzynarodowych
i Politologicznych
Uniwersytet Łódzki

15 LAT
2000
2015

dr hab. Dominik Mierzejewski, prof. nadzw. UŁ

Uniwersytet Łódzki

Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych

Zakład Azji Wschodniej

Definiowanie interesu narodowego w Chińskiej Republice Ludowej (po 1989 r.)

Rok 1989 w najnowszej historii Chin zajmuje miejsce szczególne. Na kanwie zmian globalnych oraz problemów głównie gospodarczych liderzy ChRL tacy jak Hu Yaobang i ZhaoZiyang oraz studenci domagali się daleko zakrojonych reform politycznych. Te postulaty straciły jednak na znaczeniu po 4 czerwca 1989 r. Zdławienie protestów na Placu Tian'anmen wyznaczyło nowy okres w historii współczesnych Chin. Przejmująca władzę ekipa z Jiang Zeminem na czele musiała zdefiniować na nowo „pomarksistowskie społeczeństwo”, w tym również zagadnienie związane z interesem narodowym państwa chińskiego. Prowadziło to do szerszych dyskusji mających zarówno podstawy teoretyczne, jak i praktyczne. W przedstawionej analizie, opartej zarówno na przedstawieniu dyskursu oficjalnego i akademickiego, autor definiuje stałe i zmienne czynniki warunkujące podejście do omawianego zagadnienia.

1. Dyskusje wewnątrzpartyjne

Przejmująca władzę ekipa z Jiang Zeminem (sekretarz partii) i Li Pengiem (premier) stawiała w obliczu kryzysu ideologicznego państwa. Po 4 czerwca należało poszukiwać nowych form mobilizacji społecznej, tak by państwo w dalszym ciągu notowało sukcesy gospodarcze oraz minimalizować możliwość izolacji Chin na arenie międzynarodowej. Nowe formy zostały oparte

na kampanii wychowania patriotycznego oraz propagowaniu wizerunku Chin jako „ofiary” mocarstw zachodnich¹. W dniu 4 września 1989 r. Deng Xiaoping, odnosząc się do sytuacji międzynarodowej, konstatował: „Krótko mówiąc, obecną sytuację międzynarodową należy ująć w trzech zdaniach: po pierwsze obserwować chłodno, po drugie być realistą (stąpać po ziemi), po trzecie nie postępować w pośpiechu. Konieczne jest chłodne, chłodne i jeszcze raz chłodne skoncentrowanie się na własnych sprawach”². Chłodna obserwacja, oparta na materialistycznym poszukiwaniu prawdy, miała być w nowych okolicznościach odpowiedzią na próby prowokacji ze strony państw zachodnich. Taką postawę rozumiano jako roztropne rozważanie, analizę sytuacji przeszłych oraz prognozowanie sytuacji przyszłych. Proponowany realizm stał się ważnym elementem w ochronie suwerenności i bezpieczeństwa państwa. A zatem nie należało oglądać się na kompleksy innych, czy bać się „duchów przeszłości”, a tylko uparcie budować socjalizm z chińską specyfiką. Podkreślał on, że Chiny nie boją się izolacji, gdyż niezależnie od sytuacji międzynarodowej przetrwają³.

Głównym elementem wspominanej taktyki była zasada: *taoguangyanghui*, tłumaczona często jako „ukrywanie własnych możliwości”⁴. Warto przy tym zauważyć, iż w tym przypadku sięgnięto do chińskiej kultury strategicznej⁵. Jednak sama formuła nie była łatwa do wytłumaczenia i dawała możliwość różnorodnych interpretacji. *Taoguang* oznacza celowe ukazywanie skromności oraz ukrywanie własnych śladów, usypiające czujność drugiej strony, więc przystąpienie do działań jest dla drugiej strony zaskakujące. Z kolei *dunshi* tłumaczono jako „ukrywanie się przed światem zewnętrznym” i w pewnym sensie prowadzenie życia w odosobnieniu, opartego na autarkii⁶.

Jednak taka postawa ulegała ewolucji. W połowie lat dziewięćdziesiątych na kanwie kampanii „wychowania patriotycznego” rosła fala nacjonalizmu. Kulminacyjnym tego wyrazem była publikacja *Chiny mogą*

¹ Szerzej na ten temat patrz: Zheng Wang, *National Humiliation, History Education, and the Politics of Historical Memory: Patriotic Education Campaign in China*, „International Studies Quarterly”, 2002, no. 52, s. 783–806.

² *Wen zhuzhenjia* 稳住阵脚 — oznacza stąpanie po ziemi, posiadanie gruntu pod nogami, ochronę własnych interesów i pozycji, czyli podejście pragmatyczne. Por. Chen Junsheng, *Shilun Deng Xiaoping waijiaozhexue* (Praktyczne teoretyzowanie filozofii polityki zagranicznej Deng Xiaopinga), „Waijiaoxueyuanxuebao”, 1998, nr 1, s. 22–27.

³ *Ibidem*.

⁴ *Tao* 韬 — oznacza kolczan, pochwę na broń biała, ukrywanie czy też strategię wojenną, np. *taolue* 韬略. Patrz: *Xiandaihanyucidian*..., s. 1231.

⁵ *Taoguangyanghui*, w literaturze chińskiej występowało również jako *taoguanghuiji* 韬光晦迹 — interpretowane jako ukrywanie własnych możliwości, z naciskiem na skrywanie własnych śladów, *taoguangmieji* 韬光灭迹 — podobnie, z naciskiem na zacieranie śladów, czy *taoguangyinji* 韬光隐迹 — z naciskiem na ukrywanie śladów. Por. hasło przedmiotowe *taoguangyanghui*, [w:] *JingbianChengyuCidian*, Shanghai cishuchubanshe, Shanghai 1993, s. 741.

⁶ Wan Leifei, *Taoguangyanghui: weihuZhongguoguojiaguan de youxiao de waijiaozhanlue* (Taoguangyanghui: efektywna strategia dyplomatyczna w ochronie bezpieczeństwa narodowego Chin), „Hubei shehuikexue”, 2003, nr 1, s. 56–57.

powiedzieć nie, która w 1996 r. stała się bestsellerem na chińskim rynku księgarskim⁷. Kolejnym wydarzeniem, do którego władze chińskie musiały się ustosunkować, było zbombardowanie Ambasady ChRL w Belgradzie. W Genewie 26 marca 1999 r. w swoim wystąpieniu Jiang Zemin ubolewał nad interwencją zbrojną na Bałkanach, uznając atak NATO za złamanie prawa międzynarodowego. W opinii przewodniczącego ChRL nadal widoczna była na Zachodzie „mentalność zimnowojenna” skłaniająca do wzmacniania multilateralnych sojuszy wojskowych. W dniu 8 maja 1999 r., jak podały amerykańskie władze, omyłkowo zbombardowano Ambasadę ChRL w Belgradzie. Wkrótce potem Wiceminister Spraw Zagranicznych ChRL — Wang Yingfan — wezwał na rozmowę ambasadora USA w Pekinie i wyraził oburzenie władz chińskich. Chiny potraktowały atak na ambasadę jako uderzenie w suwerenność państwową. Hu Jintao w specjalnym telewizyjnym oświadczeniu do narodu uznał atak na chińską placówkę jako „akt kryminalny”. Wszelkie poczynania wskazywały, że Chińczycy zamierzali zachować swoją suwerenność i prowadzić niezależną politykę. Władze centralne popierały i ochraniały wszelkie manifestacje i protesty, które wybuchły tuż po ataku⁸. Odpowiedzią Pekinu na interwencję NATO była trzydniowa (11–13 czerwca 2000 r.) wizyta Li Penga w Jugosławii. W trakcie swojego wystąpienia w Parlamencie potępił interwencję NATO na Bałkanach. W ocenie chińskiego polityka problemy etniczne nie mogą być rozwiązywane w sposób siłowy. „W zeszłym roku, w celu ochrony suwerenności i integralności terytorialnej Jugosławii, stawialiście niezłomny opór barbarzyńskiej agresji największego bloku militarnego na świecie” — twierdził Li Peng⁹.

Głównie te wydarzenia stanowiły o konieczności zmiany stanowiska i praktycznej (nie teoretycznej) negacji strategii Deng Xiaopinga z 1989 r. W czasie XVI Zjazdu Komunistycznej Partii Chin w 2002 r. wyrazem bardziej aktywnej postawy Chin w relacjach międzynarodowych stały się słowa referatu Jiang Zemina, który używał sformułowania *womenzhuzhang* (popieramy), czego w tak eksponowany sposób nie używano w poprzednich wystąpieniach¹⁰. Było to wyraźne zasygnalizowanie stanowiska i odchodzenie od biernej polityki zagranicznej. Ważnym czynnikiem, który oprócz sytuacji globalnej wpłynął na zmianę postawy w polityce zagranicznej Chin, było powolne zrywanie z „kompleksem ofiary” i z „wiekiem

⁷ Szerzej na ten temat patrz: D. Mierzejewski, K. Żakowski, „Azja mówiąca nie”: źródła chińskiego i japońskiego antyamerykanizmu, „Azja-Pacyfik”, 2012, nr 15, s. 130–155.

⁸ „Beijing Review”, 1999, vol. 42, nr 21, s. 1.

⁹ Chiny jako jedyny członek Rady Bezpieczeństwa wstrzymały się od głosu, kiedy przyjmowano Rezolucję 1244 (1999) o Ustanowieniu Specjalnych Sił w Kosowie pod auspicjami ONZ (wynik głosowania 14–0–1). Delegacja chińska nie głosowała, ponieważ Chiny nie zostały zaproszone do negocjacji między państwami G-7 i Rosją na temat przyszłego statusu Kosowa.

¹⁰ Jiang Zemin, *Quanmian jianshe shehuizhuyi, kaichuan Zhongguo tese shehuizhuyi shi ye xin jumian* (Całościowo budujemy społeczeństwo zamożne, rozpoczynając nowy etap w budowie socjalizmu z chińską specyfiką), na podstawie: http://news.xinhuanet.com/ziliao/2002-11/17/content_693542.htm (dostęp: 07.12.2010).

upokorzeń”. W cytowanym referacie Jiang Zemin kilkakrotnie odniósł się do „wielkiego odrodzenia narodu chińskiego” (*Zhonghua minzu weida fuxing* 中华民族伟大复兴). Nawiązywał on w ten sposób do chińskich postulatów z końca dynastii Qing oraz wskazywał na koncepcje lansowane przez Sun Yat-sena. W tym kontekście do stałych czynników warunkujących chiński interes narodowy należy zaliczyć doświadczenia historyczne. Z jednej strony podkreślane w oficjalnym dyskursie „upokorzenie” i klęski poniesione w XIX w., z drugiej sukcesy partii komunistycznej, która z sukcesem utworzyła Chińską Republikę Ludową¹¹.

Rosnące znaczenie Chin na arenie międzynarodowej skutkowało koniecznością określenia interesów państwa. Na początku XXI w. ówczesny radca stanu Dai Bingguo po raz pierwszy użył pojęcia *core interests* (hexinliyi 核心利益). W 2009 r. w czasie bilateralnego dialogu ze Stanami Zjednoczonymi Dai Bingguo uznał, iż wskazane interesy były głównie związane z ochroną systemu politycznego, bezpieczeństwa narodowego, suwerenności i integralności terytorialnej oraz stabilnego rozwoju gospodarki i społeczeństwa¹². Integralność terytorialna stawiana była przede wszystkim w kontekście problemów z reunifikacją z Tajwanem, separatystycznymi zapędami mniejszości ujgurskiej w Xinjiangu oraz międzynarodowej percepcji statusu Tybetu¹³. Również Xi Jinping, obecny lider ChRL, odwoływał się do pojęcia *core interests*. Nie definiował jednak tychże, a jedynie podkreślił, iż Chiny w sprawie najważniejszych dla nich interesów nie mogą iść na ustępstwa. Zaznaczył jedynie, iż interesy te dotyczą zarówno kwestii gospodarczych, suwerenności, bezpieczeństwa oraz interesów związanych z rozwojem Chin¹⁴. *De facto* w czasie swojego wystąpienia pod koniec stycznia 2015 r. Xi Jinping powtórzył postulaty prezentowane jeszcze przez poprzedniego lidera ChRL Hu Jintao w czasie referatu na XVIII Zjeździe Komunistycznej Partii Chin¹⁵.

Praktycznym wyrazem chińskiego zaangażowania w stosunkach międzynarodowych było przyjęcie polityki „wyjścia na zewnątrz” (zouchuqi 走出去). Po przyjęciu biznesu do partii w 2001 r. i „twórczym wdrożeniu” teorii

¹¹ 18 da kaimo, Hu Jintao zuobaogao (quanwen) (18 Zjazd KPCh otwarty, Hu Jintao wygłosił referat — pełny tekst), na podstawie: <http://china.caixin.com/2012-11-08/100458021.html> (stan z 13.04.2015).

¹² A clear signal of 'core interests' to the world, na podstawie: http://usa.chinadaily.com.cn/2010-08/02/content_11083124.htm (stan z 10.03.2015).

¹³ Szerzej na ten temat w języku angielskim patrz: *China's 'Core Interests' and the East China Sea*, U.S.–China Economic and Security Review Commission Staff Research Backgrounder, May 2013. Na podstawie: <http://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/China%27s%20Core%20Interests%20and%20the%20East%20China%20Sea.pdf> (stan z 11.03.2015).

¹⁴ Xi Jinping: genghaotongchouguoneiguojilianggedaju, hangshizouhepingfazhandaolu de jichu (Xi Jinping: lepiej zarządzać sytuacją wewnętrzną i zagraniczną, tworzyć trwałe fundamenty pod ścieżkę „pokojuowego rozwoju”), na podstawie: http://news.xinhuanet.com/politics/2013-01/29/c_114538253.htm (stan z 12.03.2015).

¹⁵ Zheng Dahua, Lun wangnian Sun Zhongshan „Zhonghuaminzu” guan de yanbianjiqiyixiang (O ewolucji i wpływie myśli o „narodzie chińskim” późnego Sun Yat-sena), na podstawie: <http://jds.cass.cn/Item/25639.aspx> (stan z 13.04.2015).

trzech reprezentacji (*san gedaibiao* 三个代表) interesy mniejszego i większego biznesu musiały być chronione. W tym momencie dochodził nowy element, który prowadził do konieczności zmiany interpretacji chińskiego interesu narodowego. Po ponad dziesięciu latach prowadzenia w 2014 r. chińskie inwestycje zagraniczne osiągnęły ponad 100 mld USD¹⁶. W tym kontekście ważne jest przywołanie opinii George'a F. Kennana, który w artykule opublikowanym w połowie lat osiemdziesiątych XX w. na łamach „Foreign Affairs”, pisał, że zadaniem państwa jest ochrona materialnych interesów państwa, m.in. gospodarczych czy wojskowych, a moralność pozostaje zawsze relatywna i wykorzystywana jest do określonych celów. W tej sferze pozostaje tylko w ramach sloganów, nie niosąc ze sobą żadnego koncepcyjnego bagażu¹⁷. Wraz z rosnącą interakcją Chin z zagranicą, aby ochronić własny interes, zarówno polityczny, jak i gospodarczy, zaistniała konieczność stworzenia pozytywnego wizerunku, a także znalezienia nowej platformy argumentacji dla dyplomacji chińskiej. Tym samym kierownictwo chińskie rozpoczęło lansowanie „pokojowego wzrastania” (*hepingjueqi* 和平崛起). W listopadzie 2003 r. Zheng Bijian omówił nową koncepcję, argumentując postawę Chin jej socjalistycznym ustrojem oraz konfucjańskimi wartościami. Takie pokojowe argumenty miały kluczowe zadanie w ograniczaniu możliwości konfliktu ze Stanami Zjednoczonymi, które stawały się głównym punktem odniesienia do chińskiej polityki zagranicznej¹⁸.

Drugim elementem definiującym kwestie interesu narodowego stały się spory terytorialne toczone z Japonią o wyspy Diaoyu/Senkaku oraz państwami Azji Południowo-Wschodniej na Morzu Południowochińskim. Z jednej strony wynikały one z szeroko zakrojonej polityki mającej zapewnić bezpieczeństwo energetyczne chińskiej gospodarce, z drugiej zaś podkreślały zasadę „suwerenność” i „końca upokorzeń”. W przypadku Japonii do nasilenia konfliktu doszło w 2010 r. i 2012 r. We wrześniu 2010 r., gdy czternastu chińskich rybaków zostało zatrzymanych przez japońskie patrole pograniczne, chińskie władze uznały taki krok za niedopuszczalny. Jednak w oficjalnych deklaracjach strony chińskiej nie przewijały się sformułowania wskazujące na eskalację konfliktu. Jedynie 19 września 2010 r. rzecznik MSZ Ma Chaoxu ostrzegał Japonię: „Jeśli Japonia uparcie będzie powtarzała błąd za błędem, strona chińska podejmie niezbędne przeciwdziałania, za które odpowiedzialna będzie Japonia”¹⁹. W czasie konfliktu, 21 wrze-

¹⁶ Szerzej na ten temat na stronie internetowej The Heritage Foundation: <http://www.heritage.org/research/projects/china-global-investment-tracker-interactive-map> (stan z 13.04.2015)

¹⁷ D. Little, „*Morality and National Security*”, [w:] *Morality and Foreign Policy: Realpolitik Revisited*, ed. K.M. Jensen, E.P. Faulkner, United States Institute of Peace, Washington D.C., 1991, s. 8.

¹⁸ Jiang Xiyuan, *Cong tianxiazhuyi dao hexie shijie Zhongguo waijiao zhexue xuanze jiqi shixian yiyi* (Od tianxia do harmonijnego świata. Wybory i praktyczne znaczenie chińskiej filozofii w polityce zagranicznej), „Waijiaopinglun”, 2007, nr 47–50.

¹⁹ Waijiaobufayanren Ma Chaoxu da jizhewen, 19.09.2010 (Odpowiedzi rzecznika prasowego MSZ Ma Chaoxu na konferencji prasowej), na podstawie: http://www.fmprc.gov.cn/chn/pds/gjhdq/gj/yz/1206_25/fyrygth/t753858.htm (dostęp: 11.09.2014).

śnia, przebywający z wizytą w Stanach Zjednoczonych premier Wen Jiabao opisał chińską reakcję słowami: „Ta sytuacja wywołała gniew Chińczyków zarówno w kraju, jak i za granicą”. Premier określił sporne wyspy mianem „świętego terytorium” Chin, a stronę japońską za „udającą niesłyszących”, uznając tym samym Tokio za winnego toczonego sporu z Pekinem²⁰.

Kwestia sporów na Morzu Wschodniochińskim ponownie stała się kluczowym elementem stosunków chińsko-japońskich na przełomie sierpnia i września 2012 r. Odkupienie przez rząd japoński z rąk prywatnych spornych wysp dało impuls do bardziej ostrej polemiki ze strony chińskiej. W dniu 14 września chińskie media przywoływały powiedzenie Chen Tanga z okresu zachodniej dynastii Han z *HanShu*: „Każdy, kto naruszy (terytorium) silnej, ogromnej dynastii Han, będzie narażony na ekspedycję wojskową”²¹. Z drugiej jednak strony to Chiny przedstawiały siebie jako „humanitarne mocarstwo”. Przez czterdzieści lat współpracy z Japonią wykazywały dobrą wolę i starały się, by relacje bilateralne przebiegały pomyślnie. „Wola i determinacja rządu i narodu chińskiego do obrony suwerenności chińskiej nie będzie podważona przez żadne działania” — zaznaczył na koniec konferencji asystent wiceministra²². Wobec konfliktu z Japonią, Komisja Spraw Zagranicznych OZPL i Ludowej Rady Konsultatywno-Politycznej ChRL przekazały opinii wewnętrznej znaczący, asertywny komunikat: „Japonia powinna śledzić zmiany w sytuacji światowej. Obecna sytuacja to nie gra mocarstw, w której obowiązują prawa dżungli. Współczesne Chiny nie są słabe i biedne i nie będą biernie oczekiwały na inwazję”²³.

Innym istotnym faktem prowadzącym do redefinicji interesu narodowego stał się wzrost liczby podróżujących obywateli Chińskiej Republiki Ludowej. Chińska dyplomacja rozpoczęła odwoływanie się do haseł „dyplomacja w służbie narodu i obywatela”, a tym samym musiała stać się bardziej aktywna. Klasycznym przykładem działań chińskiej dyplomacji było „ratowanie” chińskich obywateli w czasie „arabskiej wiosny” z 2011 r., w czasie której tylko z Libii wywieziono ponad 35 tys. osób²⁴.

²⁰ Por. Wen Jiabao, *RifangjiqiquantiZhongguo ren fennu* (Japonia wywołała gniew wszystkich Chińczyków), na podstawie: <http://news.dichan.sina.com.cn/cq/2010/09/23/216116.html> (dostęp: 11.09.2014).

²¹ *Fanqianghanzhe, suiyuanbizhu* 犯强汉者，虽远必诛 — cytat z wielkiego marszałka Chen Tanga (zm. 6 r. p.n.e.) z Zachodniej dynastii Han, oznaczający, iż każdy, nawet z najodleglejszego zakątka, kto pogwałci i wystąpi przeciw potężnej, silnej dynastii Han, zostanie zgładzony, wysłana zostanie przeciwko niemu ekspedycja wojskowa. Por. Yang Kai, *HaiwaibanWaiHailou: Donghailangsui da, Zhongguoke Dayu* (Wydanie zagraniczne „RenminRibao”, komentarz WaiHailou: Mimo wysokich fal na Morzu Wschodnim, Chiny nadal mogą łowić ryby), na podstawie: <http://opinion.people.com.cn/n/2012/0915/c1003-19015911.html> (dostęp: 11.08.2011).

²² *Waijaobuzhang zhuli Le Yucheng zai Diaoyudao wenti zuo tan huishang de jianghua* (Oświadczenie asystenta wiceministra spraw zagranicznych Le Yucheng w sprawie problemu wysp Diaoyu), na podstawie: <http://www.fmprc.gov.cn/chn/gxh/tyb/zyxw/t969541.htm> (dostęp: 15.09.2012).

²³ „Renminribao”, 12.09.2012, s. 1.

²⁴ *China's Libya evacuation highlights People-First nature of government*, na podstawie: http://news.xinhuanet.com/english2010/indepth/2011-03/03/c_13759953.htm (stan z 13.03.2015).

Prócz podjętych działań w polityce zewnętrznej, istotnym czynnikiem transformującym chiński interes narodowy była zmiana charakteru Komunistycznej Partii Chin. Po 1989 r. partia rządząca przechodziła zmianę w kierunku partii o charakterze ogólnonarodowym, pozbywając się klasowego balastu. I tak w przedstawianej literaturze zaczęto utożsamiać partię z Chinami i wszystkim obywatelami, bez względu na ich status. Stąd też celem głównym i długofalowym było zapewnienie możliwości rządzenia przez KPCh jako gwaranta stabilizacji i pozycji Chin na arenie światowej. Ponadto do głównych celów zaliczono utrzymanie przyjaznego środowiska międzynarodowego oraz zachowanie suwerenności i integralności terytorialnej państwa, w tym przede wszystkim w odniesieniu do kwestii zjednoczenia z Tajwanem (szerzej patrz tabela 1).

Tabela 1. Gradacja celów interesu narodowego Chińskiej Republiki Ludowej po upadku ZSRR

Główne (<i>hexin</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymanie władzy przez Komunistyczną Partię Chin i pod jej kierownictwem budowanie „chińskiego socjalizmu”, utrzymanie politycznej stabilności w kraju — cel strategii długofalowy (<i>zhangxingqi</i>). 2. Utrzymywanie przyjaznego środowiska międzynarodowego zapewniającego progresywny wzrost gospodarczy i stabilizację w państwie. 3. Utrzymanie suwerenności i integralności państwa, w tym zjednoczenia z Tajwanem, zapewnienie bezpieczeństwa.
Kluczowe (<i>guanjian</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapewnienie stabilnego i równomiernego rozwoju gospodarczego. 2. Wzmacnianie możliwości rządzenia KPCh. 3. Przyspieszanie modernizacji Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej, rozwijanie nowoczesnych technologii, zwiększanie budżetu na R&D. 4. Zmniejszanie ryzyka rozpadu państwa, zjednoczenia narodowości i utrzymanie stabilizacji w regionach przygranicznych. 5. Utrzymywanie stabilizacji i pokoju w regionie Azji Wschodniej, Południowo-Wschodniej oraz na Pacyfiku, poszerzanie udziału ChRL w regionalnych organizacjach zapewniających bezpieczeństwo. 6. Wzmacnianie strategicznej współpracy ze Stanami Zjednoczonymi, rozwijanie współpracy wielostronnej. 7. Wspieranie i pomoc dla państw rozwijających się, w tym wspieranie ich interesów na arenie światowej. 8. Rozszerzanie strategicznej współpracy w ramach surowcowych oraz poszerzanie wspólnego rynku oraz utrzymanie stabilizacji na międzynarodowych szlakach morskich.
Ważne (<i>zhongyao</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapobieganie monopolowi USA w stosunkach międzynarodowych, wspieranie strategicznych stosunków USA–ChRL, ograniczanie roli USA w regionie Pacyfiku. 2. Zapobieganie wojskowej współpracy USA z Tajwanem oraz uzbrojenia w amerykański sprzęt wojskowy wyspy. 3. Trzymanie i rozwijanie strategicznego partnerstwa z Federacją Rosyjską, w tym przede wszystkim poprzez konsultacje polityczne w zakresie bieżących wydarzeń międzynarodowych. 4. Rozwój przyjaznych stosunków z Unią Europejską, w zakresie gospodarczym oraz politycznym.

Tabela 1. Gradacja celów interesu narodowego Chińskiej Republiki Ludowej po upadku ZSRR — cd.

Ważne (<i>zhongyao</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 5. Rozwój stosunków z Japonią, przy jednoczesnym ograniczaniu japońskiej siły wojskowej oraz aspiracji (<i>junshidaguohua</i>) i relacji Japonii z Tajwanem. 6. Utrzymanie pozycji ONZ oraz rozwiązywanie problemów międzynarodowych opartych na zasadach Karty NZ. 7. Rozwijanie kontaktów z państwami rozwijającymi się oraz udzielanie im pomocy finansowej, gospodarczej, logistycznej oraz pomoc w tworzeniu własnych modeli ustrojowych. 8. Ograniczanie roli „organizacji zimnowojennych” z Azji i Pacyfiku oraz rozwój kontaktów wielostronnych w regionie. 9. Utrzymanie rozmów szcześciostronnych oraz pokojowe rozwiązania problemu zbrojeń w KRLD i umacnianie roli Chin w tym procesie. 10. Rozwijanie współpracy w ramach Szanghajskiej Organizacji Współpracy, zapewniające stabilizację w Chinach Północno-Zachodnich oraz dostawy ropy i bezpieczeństwo energetyczne ChRL. 11. Rozwijanie współpracy z państwami ASEAN oraz tworzenie strefy wolnego handlu między ChRL a państwami Azji Południowo-Wschodniej; zapewnienie stabilizacji na Morzu Południowochińskim. 12. Rozwijanie poprawnych stosunków z Indiami i Pakistanem na zasadzie kompromisu (<i>tuoxie</i>), ograniczanie możliwości wybuchu konfliktu między Delhi a Islamabadem. 13. Walka z terroryzmem. 14. Pogłębianie międzynarodowej współpracy surowcowej. 15. Udział w misjach międzynarodowych, zapewniających pokój i stabilizację. 16. Popieranie międzynarodowego rozbrojenia, ograniczanie wyścigu zbrojeń oraz przeciwdziałanie „militaryzacji kosmosu” (<i>taikongjushihua</i>). 17. Rozwój chińskiego programu balistycznego. 18. Wzmacnianie wojsk ochrony pogranicza, ze szczególnym uwzględnieniem marynarki wojennej oraz floty powietrznej. 19. Przygotowanie i koordynacja służb odpowiedzialnych za obronę kraju. 20. Rozwój technologii i badań nad nowoczesną bronią i technologią. 21. Walka z korupcją. 22. Wdrażanie programu otwarcia na Zachód (<i>duixibu da kaifa</i>) oraz rewitalizacji północnego wschodu (<i>zhengxing</i>).
--------------------------------	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie 21 *shiji chu Zhongguo guojia anquan zhanglue* (Strategia bezpieczeństwa narodowego Chin na początku XXI w.), pod red. Li Jingbo, ShishiChubanshe, Beijing 2006, s. 48–52.

2. Interes narodowy w dyskusjach akademickich

W chińskich dyskusjach na temat interesu narodowego Chin nie dominował jeden podstawowy nurt czy też wykładania. Badacze adoptowali realizm, liberalizm czy konstruktywizm, który w Chinach bardzo zyskał na popularności. Z punktu widzenia adaptacji zachodniego dyskursu ważna jest samo-

identyfikacja chińskich naukowców. Blisko 30% ankietowanych definiowało swoje podejście teoretyczne w kategoriach realizmu, liberalne i konstruktywistyczne podejście było bliskie ponad 15%, za marksistowską szkołą i szkołą angielską opowiadało się 5% badaczy (szerzej patrz diagram 1).

Diagram 1. Samookreślenie chińskich badaczy w zakresie adaptacji teorii stosunków międzynarodowych.

Źródło: Peter M. Kristensen, Ras T. Nielsen, *Writing on the Wall. Prominences, Promotion, and Power Politics in the Quest for a Chinese IR Theory*, University of Copenhagen, 2010, s. 48.

W publikowanych tekstach i toczonych debatach próbowano odpowiedzieć na następujące pytania: czy Chiny mogą z powodzeniem chronić swój narodowy interes przy forsowaniu zasad „pokoju współistnienia” oraz polityki Deng Xiaopinga z czasów kryzysu 1989? Czy kreowanie inności i unikatowości w tym modelu rozwoju, określanym mianem rozwoju naukowego (*kexuefazhan* 科学发展), było zasadne? W jaki sposób chińskie zasady miały wkomponować się w istniejący system relacji międzynarodowych?

W tym kontekście ważna była publikacja Yan Xuetonga z 1996 r., która jako jedna z pierwszych poświęcona została zdefiniowaniu interesu narodowego Chin. Według autora, interes narodowy, po upadku Związku Radzieckiego, powinien być rozumiany nie jako interes klasowy, lecz ponadklasowy interes państwa narodowego. Przetrwanie państwa, rozumiane jako nadrzędny cel w polityce zagranicznej, nie tylko prowadzi do ochrony interesów klasy rządzącej, lecz stanowi podstawy legitymacji władzy danej grupy w państwie²⁵. Wskazywało to na konieczność redefinicji interesu Komuni-

²⁵ Yan Xuetong, *Zhongguoguoqialiyifexi* (Analiza interesu narodowego Chin), Tianjin Renmin Chubanshe, Tianjin 1996, s. 4–11. Wcześniej na temat interesu narodowego opublikowano artykuły autorstwa m.in. Li Shixinga i YuKepinga. Zob. Li Shixing, *Guojialiyi, jie jili yiyu quan renlei liyi zai guoji guanxi zhong de zuoyongwenti* (Problem wykorzystania

stycznej Partii Chin, która powinna się mienić nie tylko jako partia klasowa „chłopsko-robotnicza”, lecz ewoluować w kierunku partii ogólnonarodowej, reprezentującej interesy całego społeczeństwa chińskiego. Interes narodowy był bowiem wypadkową tworzenia się państwa narodowego, które w sposób systematyczny budowano dopiero po 1978 r.²⁶ Ponadto, jak na łamach „Studiów Pacyfiku” zauważył Jia Qingguo, praca Yan Xuetonga otworzyła debatę dotyczącą definicji interesu narodowego Chin w okresie reform²⁷.

W odniesieniu do omawianego zagadnienia znacząca była wypowiedź wojskowego z Uniwersytetu Obrony Narodowej, profesora YuYuana, który uznawał za konieczne rozdzielenie interesu klasowego i narodowego. Z kolei profesor Ye Zhangrong z Instytutu Studiów Europejskich Chińskiej Akademii Nauk uznawał, iż konieczne jest definiowanie interesu w kategoriach ogólnonarodowych, nie zaś partykularnych²⁸. W 1998 r. Qin Chaoying, oprócz utożsamiania interesu państwa z interesem całego narodu, wskazywał również, iż środowisko międzynarodowe ogranicza zakres interesu narodowego, a ten może być realizowany tylko przez suwerenne państwa — co winno stanowić komponent interesu narodowego. By realizować interes narodowy, należało stać się częścią systemu międzynarodowego i w taki sposób oddziaływać, by nie był on czynnikiem ograniczającym interes narodowy, a wręcz przeciwnie — stawał się istotnym elementem tegoż interesu²⁹. Niewątpliwie konieczność zdefiniowania interesu narodowego wiązała się z redefinicją wewnętrznej roli partii, która po kryzysie 1989 r. rozpoczęła kampanię lansowania własnej tożsamości jako partii narodowej, utożsamiającej się z interesami wszystkich obywateli.

Zadaniem dla chińskiej dyplomacji było przetrwanie w niesprzyjających warunkach. Amerykańska wizja świata, polegająca w głównej mierze na budowie pokoju i stabilizacji przez krzewienie wolności i rządów prawa pod przewodnictwem amerykańskim, była dla Chin nie do zaakceptowania. Stała w sprzeczności z bezpośrednim systemem wartości wewnętrznych, które miały służyć polityce zagranicznej. Wizje rzeczywistości Chin i USA zasadniczo się różniły: Chiny tworzyły państwo narodowe, Ameryka zaś opierała się na wierze w uniwersalne zasady³⁰. System Narodów Zjed-

ingresu narodowego, klasowego i uniwersalnego w stosunkach międzynarodowych), „Guojizhengzhi yanjiu” 1989, nr 1, s. 10–16; Yu Keping, *Guojia liyi yu zhengfuxing wei* (Interes narodowy i działania rządu), „Shehuikexue” 1992, nr 2, s. 32–35; Yu Zhengliang, *Biandong-zhong de guojialiyiyuguojiailiyi guan* (Interes narodowy i pogląd na interes narodowy w zmieniającej się rzeczywistości), „Fudanxuebao” (Shehuikexueban) 1994, nr 1, s. 37–42.

²⁶ Yan Xuetong, *op. cit.*, s. 12–30.

²⁷ Jia Qingguo, *Quanmiankeguan de fenxi he panduan Zhongguo de guojialiyi — ping Yan Xuetongzhu „Zhongguo guojia liyi fenxi”* (Całościowa i obiektywna analiza i ocena chińskiego interesu narodowego — ocena pracy Yan Xuetonga *Analiza interesu narodowego Chin*), „Taipingyangxuebao”, 1997, nr 3, s. 89–92.

²⁸ Na podstawie Chu Shulong, *Guoji Guanxi Jibenlilun* (Podstawowe teorie w stosunkach międzynarodowych), Qinghuadaxuechubanshe, Beijing 2003, s. 34–36.

²⁹ Qin Chaoying, *Lun Guojialiyi — shencun yu fazhan xiqiu* (O interesie narodowym — konieczność przetrwania i rozwoju), „Zhanlueyuguanli”, 1998, nr 6, s. 35–36.

³⁰ Wang Jisi, *Meiguobaquan de luoji* (Logika hegemonizmu amerykańskiego), „Meiguoyanjiu”, 2003, nr 3, s. 18–20.

noczonych miał być instrumentalnie wykorzystywany do ochrony amerykańskich interesów oraz lansowania wartości i miękkiej siły Stanów Zjednoczonych³¹. W takich warunkach z perspektywy Chin zagadnieniem węzłowym była kwestia ochrony i utrzymania odrębności ideologicznej państwa. Stąd też próbowano zachować takową poprzez wzmocnienie relacji z Rosją, która nie mogła czuć się zagrożona ze strony Chin, a tym samym równoważyć amerykańską politykę ingerencji w wewnętrzne sprawy Pekinu³².

Ważnym wydarzeniem była interwencja państw NATO w Kosowie. Skłoniła ona chińskich badaczy do wytyczania nowych, bardziej ofensywnych posunięć w chińskiej polityce zagranicznej. Wśród chińskich intelektualistów pojawiały się spory, w jaki sposób traktować przyjętą dziesięć lat wcześniej formułę Deng Xiaopinga — *taoguangyanghui*. Wang Fuchun, jeden z pekińskich badaczy stosunków międzynarodowych, określił nową postawę mianem „nacjonalizmu taoistycznego”, co zdaniem Charlesa Glasnera miało odpowiadać zachodniej koncepcji realizmu defensywnego. Nacjonalizm oparty na taoizmie miał promować wartości chińskie i maksymalizować bezpieczeństwo narodowe Chin, bazując raczej na koncepcjach, izolacji oraz autarkii gospodarczej. Stanowisko Pekinu musiało być jasno określone, gdyż Chiny nie mogły sobie pozwolić na brak reakcji. Wśród chińskich elit politycznych, a zwłaszcza intelektualistów, do głosu zaczęli dochodzić, bazujący na koncepcjach Mearsheimera, ofensywni realiści. Taką postawę pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX w. prezentował Yan Xuetong. Jego propozycje wzmogły wewnętrzną dyskusję na temat miejsca i roli Chin w świecie. Postulowano wówczas: ograniczone użycie sił zbrojnych w sprawach dotyczących bezpośrednio Chin, takich jak Tajwan czy spór na Morzu Południowochińskim; zastąpienie polityki modernizacji i otwarcia — walką z hegemonią USA, gdyż prowadzenie łagodnej polityki nie sprzyjało interesom Chin na arenie międzynarodowej; dążenie do osiągnięcia niezależności i autonomii oraz prowadzenie dyplomacji pokojowej, unikającej jednocześnie szerszego konfliktu z Waszyngtonem; tworzenie zjednoczonego frontu z państwami rozwijającymi się oraz reprezentowanie ich interesów³³.

Wychodząc z założeń konstruktywistycznych Gao Haikun, uznawał iż w celu ochrony interesu narodowego istniała konieczność budowy własnej odrębnej tożsamości na arenie międzynarodowej. Ten element wynikał z potrzeby budowania alternatywy dla systemu westfalskiego

³¹ Pan Tongwen, *Bushi de shijixinxhixuchutan* (Wstępne oceny nowego porządku świata prezydenta Busha), „Guojiwentianjiu” 1991, nr 4, s. 15–17.

³² Song Yimei, *Zhong-E, Mei-E, Zhong-Meiguanxijijisanzhejian de xianhuazuoyong* (Stosunki Chiny-Rosja, USA-Rosja, Chiny-USA oraz relacje w trójkącie), „Guojiwentianjiu” 1997, nr 3, s. 12–16.

³³ Wang Fuchun, *Kesuowo zhanzheng yu Zhongguo wajiao zhanlue* (Wojna w Kosowie i chińska strategia dyplomatyczna), „Guoji zhengzhi yanjiu”, 1999, nr 4, s. 24–25; Zhao Dingxin, *An Angle on Nationalism in China Today: Attitudes among Beijing Students after Belgrade 1999*, „The China Quarterly”, 2002, nr 172, s. 891–895.

i ukazywania Chin jako lepszego, pokojowego mocarstwa. Najłatwiejszym sposobem było ukazanie kontrastu między Chinami a Zachodem³⁴.

Jak zauważyli Qin Yaqing i Zhu Liqun, podkreślając konieczność ochrony interesu narodowego, Chiny mogły stać się państwem agresywnym, w którym agresywny nacjonalizm nie toleruje i nie akceptuje interesów innych podmiotów. Chiny powinny podkreślać swoją przynależność i zaangażowanie w sprawy międzynarodowe, co miało niwelować negatywny wpływ rosnącej asertywności³⁵.

Warto w tym miejscu przedstawić opinię Wang Yizhou, który aktualnie pracuje na Uniwersytecie Pekińskim, pełniąc funkcję wicedziekana Wydziału Studiów Międzynarodowych. W ocenie chińskiej pozycji na arenie międzynarodowej wyróżnił cztery główne determinanty: czynnik systemowy (otoczenie międzynarodowe); rozwój nauki, postęp cywilizacyjny, np. informatyzacja; czynnik ludzki — osobowość lidera i jego otoczenie, kształtujące politykę zagraniczną oraz jako czwarty — zmiana systemu politycznego w Chinach. Najbardziej interesującym i najmniej znanym elementem wskazanym przez Wang Yizhou jest profil psychologiczny i koncepcje lidera. Porównując Mao Zedonga i Zhou Enlaia z Hu Jintao, jednoznacznie stwierdza on, że pierwsza generacja liderów ChRL należała do „okresu bohaterów”, podczas gdy czwarta to pokolenie administratorów, którzy nie muszą posiadać rewolucyjnych poglądów³⁶. W pracy *Kreatywny udział* wskazywał na konieczność odgrywania przez Chiny konstruktywnej roli w stosunkach międzynarodowych, głównie w kontekście Birmy, Sudanu, dialogu strategicznego z USA, działalności na forum Narodów Zjednoczonych czy wobec Korei Północnej. Warto przy tym zauważyć, iż w swoim opracowaniu Wang Yizhou nie uciekał od trudnych pytań, wskazując na brak klarownej definicji interesu narodowego Chin, który często nie pokrywał się z oczekiwaniami obywateli, a stawał się tylko wypadkową biurokratycznej gry interesów³⁷. Nowe wyzwania przyniosła „arabska wiosna”. Z samej Libii przetransportowano ponad trzydzieści sześć tysięcy obywateli chińskich pracujących przy chińskich projektach. Jednak kluczowym wydarzeniem było przepłynięcie przez Kanał Sueski chińskiej fregaty Xuzhou, która 2 marca 2011 r. wpłynęła na Morze Śródziemne. W opinii pekińskiego akademika to powód do dumy i dalszego konstruktywnego angażowania się w sprawy międzynarodowe oraz ochronę interesów własnych obywateli³⁸.

³⁴ Gao Haikuang, *Zhongguo minjian wajiao zouxiang xin de lishijieduan* (Nowy historyczny okres w chińskiej dyplomacji publicznej), „Wajiaoxueyuanxuebao”, 1999, nr 4, s. 22–26.

³⁵ Qin Yaqing, Zhu Liqun, *Qin Guojizhuyi yu Zhongguo wajiao* (Nowy internacjonalizm i dyplomacja Chin), [w:] *Zhong guoxue zhe lun qianqiu hua yu zizhu* (Chińscy badacze o globalizacji i samo zarządzaniu), red. Yu Keping, Arif Dirlik, Chongqing chubanshe, Chongqing 2008, s. 194.

³⁶ Wang Yizhou, *Zhongguo wajiao yinxiang yi zi tanxu* (Analiza determinant chińskiej dyplomacji), „Shijie Jingjiyu Zhengzhi”, 2009, nr 9, s. 17.

³⁷ Idem, *Chuangzao xing jieru, Zhongguo wajiao xin quxiang* (Kreatywny udział. Nowe kierunki chińskiej dyplomacji), Beijing daxuechubanshe, Beijing 2013, s. 123–126.

³⁸ *Ibidem*, s. 74–75.

Wnioski

Zdefiniowanie interesu narodowego Chińskiej Republiki Ludowej w okresie po 1989 r. nie jest zadaniem łatwym. Wynika to z kilku kwestii, choć najistotniejszą, jaką należy tu wskazać, jest wysokokontekstowość języka chińskiego i różne możliwości interpretacji. Druga trudność, jaka występuje to określenie poszczególnych aktywności i zachowań wpływających na redefinicję interesu narodowego. I wreszcie każde kolejne pokolenie liderów prezentowało inny zestaw sloganów: Jiang Zemin mówił o „odrodzeniu narodu chińskiego”, Hu Jintao budował „harmonijny świat”, a Xi Jinping lansował „chińskie marzenie”. W dyskursie akademickim natomiast dominowały bardziej złożone analizy. Pierwszym opracowaniem była publikacja profesora Yan Xuetong z 1996 r. Kolejne wraz z interakcją świata naukowego z Zachodem oparte były na analizach teoretycznych, na realizmie, liberalizmie czy konstruktywizmie.

Wychodząc z założeń konstruktywistycznych, należy uznać, iż interes Chin to zachowanie ciągłości państwa chińskiego, co miało zostać zapewnione przez uniknięcie porażki i upokorzenia oraz osiągnięcie statusu sprzed końca XVIII w., a mechanizmy, takie jak inwestycje czy rozwój gospodarczy stają się narzędziami do osiągnięcia nadrzędnego interesu Chińskiej Republiki Ludowej. Z drugiej jednak strony państwo chińskie musiało dostosować narzędzia do ochrony obywateli i ich interesów. Chińskie inwestycje zagraniczne czy pracujący Chińczycy poza granicami kraju stanowiły ogromne wyzwania z jednej strony, z drugiej zaś kreowały podstawy chińskiego interesu narodowego.

Bibliografia

Monografie i artykuły

1. 21 shijichu Zhongguo guojia anquan zhanlue (*Strategia bezpieczeństwa narodowego Chin na początku XXI wieku*), pod red. Li Jingbo, Shishi chubanshe, Beijing 2006.
2. Jiang Xiyuan, *Cong tianxiazhuayi dao hexie shijie Zhongguo wajiao zhexuexuan zhejiqi shixian yiyi* (*Od tianxia do harmonijnego świata. Wybory i praktyczne znaczenie chińskiej filozofii w polityce zagranicznej*), „Waijiaopinglun”, 2007, nr 6.
3. Jia Qingguo, *Quanmiankeguan de fenxi he panduan Zhongguo de guojiali* — *ping Yan Xuetongzhu „Zhongguoguojiayifexi”* (*Całościowa i obiektywna analiza i ocena chińskiego interesu narodowego — ocena pracy Yan Xuetonga „Analiza interesu narodowego Chin”*), „Taipingyangxuebao”, 1997, nr 3, s. 89–92.
4. Kristensen P.M., Nielsen R.T., *Writing on the Wall. Prominences, Promotion, and Power Politics in the Quest for a Chinese IR Theory*, University of Copenhagen, 2010.
5. Little D., *Morality and National Security*, [w:] *Morality and Foreign Policy: Realpolitik Revisited*, ed. K.M. Jensen, E.P. Faulkner, United States Institute of Peace, Washington D.C., 1991.

6. Mierzejewski D., Żakowski K., „Azja mówiąca nie”: źródła chińskiego i japońskiego antyamerykanizmu, „Azja-Pacyfik”, 2012, nr 15, s. 130–155.
7. Qin Chaoying, *Lun Guojialiyi — shencun yu fazhan xiqiu* (O interesie narodowym — konieczność przetrwania i rozwoju), „Zhanlueyuguanli”, 1998, nr 6.
8. Wan Leifei, *Taoguangyanghui: weihi Zhongguo guojia anquan de youxiao de waijiaozhanlue* (Taoguangyanghui: efektywna strategia dyplomatyczna w ochronie bezpieczeństwa narodowego Chin), „Hubei shehuikexue”, 2003, nr 1, s. 56–57.
9. Wang Fuchun, *Kesuowo zhanzheng yu Zhongguo waijia ozhanlue* (Wojna w Korei i chińska strategia dyplomatyczna), „Guojizhengzhijianjiu”, 1999, nr 4.
10. Yan Xuetong, *Zhongguo guojia liyi fenxi* (Analiza interesu narodowego Chin), Tianjin Renmin Chubanshe, Tianjin 1996.
11. Zheng Wang, *National Humiliation, History Education, and the Politics of Historical Memory: Patriotic Education Campaign in China*, „International Studies Quarterly”, 2002, no. 52, s. 783–806.

Materiały publikowane w Internecie

1. Jiang Zemin, *Quanmian jianshe shehuizhuyi, kaichuan Zhongguo tese shehuizhuyi shiye xin jumian* (Całościowo budujemy społeczeństwo zamożne, rozpoczynając nowy etap w budowie socjalizmu z chińską specyfiką), na podstawie: http://news.xinhuanet.com/ziliao/2002-11/17/content_693542.htm (dostęp: 07.12.2010).
2. *A clear signal of 'core interests' to the world*, na podstawie: http://usa.chinadaily.com.cn/2010-08/02/content_11083124.htm (dostęp: z 10.03.2015).
3. China's „Core Interests” and the East China Sea, U.S.-China Economic and Security Review Commission Staff Research Backgrounder, May 2013, na podstawie: <http://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/China%27s%20Core%20Interests%20and%20the%20East%20China%20Sea.pdf> (dostęp: z 11.03.2015).
4. *China's Libya evacuation highlights People-First nature of government*, na podstawie: http://news.xinhuanet.com/english2010/indepth/2011-03/03/c_1375-9953.htm (dostęp: 13.03.2015).
5. The Heritage Foundation, <http://www.heritage.org/research/projects/china-global-investment-tracker-interactive-map> (dostęp: 13.04.2015).
6. Waijaobuzhang zhuli le Yucheng zai Diaoyu dao wenti zuotan hui shang de jianhua (Oświadczenie asystenta wiceministra spraw zagranicznych Le Yucheng w sprawie problemu wysp Diaoyu), na podstawie: <http://www.fmprc.gov.cn/chn/gxh/tyb/zyxw/t969541.htm> (dostęp: 15.09.2012).
7. Waijaobufayanren Ma Chaoxu da jizhewen, 19.09.2010 (Odpowiedzi rzecznika prasowego MSZ Ma Chaoxu na konferencji prasowej), na podstawie: http://www.fmprc.gov.cn/chn/pds/gjhdq/gj/yz/1206_25/fyrygth/t753858.htm (dostęp: 11.09.2014).
8. Wen Jiabao, *Rifangjiqiquanti Zhongguoren fennu* (Japonia wywołała gniew wszystkich Chińczyków), na podstawie: <http://news.dichan.sina.com.cn/cq/2010/09/23/216116.html> (dostęp: 11.09.2014).
9. Xi Jinping: *geng hao tong chou guonei guoji lianggedaju, hangshizou heping fazhan daolu de jichu* (Xi Jinping: lepiej zarządzać sytuacją wewnętrzną i zagraniczną, tworzyć trwale fundamenty pod ścieżkę „pokoju i rozwoju”), na

podstawie: http://news.xinhuanet.com/politics/2013-01/29/c_114538253.htm (dostęp: 12.03. 2015).

10. Yang Kai, *Haiwaiban wai Hailou: Donghailangsui da, Zhongguoke Dayu* (Wydanie zagraniczne „RenminRibao”, komentarz *WaiHailou: Mimo wysokich fal na Morzu Wschodnim, Chiny nadal mogą łowić ryby*), na podstawie: <http://opinion.people.com.cn/n/2012/0915/c1003-19015911.html> (dostęp: 11.08.2011).
11. Zheng Dahua, *Lun wangnian Sun Zhongshan „Zhonghuaminzu” guan de yanbian jiqiyingxiang* (O ewolucji i wpływie myśli o „narodzie chińskim” późnego Sun Yat-sena), na podstawie: <http://jds.cass.cn/Item/25639.aspx> (stan z 13.04.2015).

Streszczenie

Zagadnienie interesu narodowego Chin jest szeroko dyskutowane w literaturze chińskiej i światowej. W artykule autor przedstawił główne czynniki kształtujące chiński interes narodowy zaczynając na materialnych aspektach, a kończąc na ujęciu konstruktywistycznym. Mimo iż sytuacja materialna Chin zmieniła się na korzyść, to cel określany mianem *core interest* pozostał od upadku Cesarstwa Qing niezmienny. Chiny stale podkreślały konieczność zachowania ciągłości, suwerenności i zapobieżenia kolejnym wiekom upokorzeń. Tekst został podzielony na analizę dyskursu oficjalnego oraz publicznego, kreowanego przez chińskich naukowców.

Abstract

The problem of China's national interest has been vastly discussed by both domestic and international literature. The paper aims to present major factors that shaped China's national interest concepts. The author tries to present big picture of both material and nonmaterial variables in China's national interests. Although China has become „super rich” the major *core interest* remains the same: keep own sovereignty, territorial integrity and preserve from „the years of humiliation”. The paper is based on Chinese sources from official and public discourse.

Słowa kluczowe

Chiny, interes narodowy, polityka zagraniczna

Key words

China, national interest, foreign policy

Dr hab. **Dominik Mierzejewski** — absolwent Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Łódzkiego (2001), doktor nauk humanistycznych w zakresie historii najnowszej (2006), doktor habilitowany w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie *nauki o polityce* (2014); studia języka chińskiego na Shanghai International Studies University (1999–2000 i 2003–2004), stypendium Jana Karskiego przyznawane przez American Center for Polish Culture, staż w the Heritage Foundation w Waszyngtonie (2003), staż w Chińskiej Akademii Nauk (2010–2011,

Pekin), członek organizacji międzynarodowych: Association for Asian Studies, European Association for Chinese Studies (członek zarządu), European International Studies Association oraz członek zespołów redakcyjnych „Azja-Pacyfik” (rocznik) oraz „Journal of Contemporary Eastern Asia” (Austria/Korea Południowa), publikacje m.in. w China Policy Institute na Uniwersytecie Nottingham, w pracach zbiorowych wydawanych przez Routledge, Rowman and Littlefield oraz periodykach „China: An International Journal” czy „Journal of Contemporary Eastern Asia”, autor monografii *Między pragmatyzmem a konfucjańską moralnością. Dezideologizacja retoryki chińskiej polityki zagranicznej w okresie reform.*

Twoje ulubione miejsce do studiowania w Łodzi

Pomysł na przygotowanie tej monografii pojawił się w związku z chęcią podsumowania bogatego dorobku naukowego samodzielnych pracowników nauki Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego. Publikacja ma na celu ukazanie eksperckiego potencjału tego zespołu, który zajmuje się bardzo szerokim spektrum międzynarodowych problemów politycznych, społecznych, ekonomicznych i kulturowych.

Interdyscyplinarność jest traktowana jako ważny atut prowadzonych przez nas badań politologicznych oraz kulturowych. Jest ona jednocześnie wyrazem konsekwentnego dążenia do posługiwania się nowoczesnymi metodami naukowymi, łączącymi harmonijnie wiedzę z zakresu nauk społecznych, humanistycznych i ekonomicznych.

Autorzy w swoich opracowaniach podjęli zarówno szczegółowe wątki związane z wyzwaniami strategicznymi występującymi w wybranych regionach świata, jak też bardziej uniwersalne rozważania nad warsztatem badawczym naukowca zajmującego się międzynarodowymi studiami politologicznymi i kulturowymi.

prof. dr hab. Tomasz Domański

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: księgarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63

ISBN 978-83-8088-086-3